
fáradt lovasság I.

(Dráma két részben)

GYURA PAPHARHAJI

Személyek:

EMIL OCSENAS

EMMA, a felesége

ELSŐ RÉSZ

(A szín olyan helyiséget ábrázol, amely a benne levő tárgyak elhelyezése alapján szobára, ebédlőre, dolgozószobára hasonlít. Az egyik oldalon egy kis szalonzasztal és hintaszék, a másik oldalon íróasztal áll. A fal mellett szekrény és nagy tükör. A homlokzati fal középső részén egy almásderest lovagló huszárt ábrázoló kép függ, közvetlenül alatta pedig egy ezüstözött hüvelyű kard. Az oldalfalakon egy nagy, 90 centiméteres barométer, egy világtérkép, egy nagy falinaptár és egy bekeretezett újságlap lóg. A rendből és a tárgyak elhelyezéséből látszik, hogy ebben a helyiségben igen előrehaladott korú emberek élnek. Az egész helyiség gyengén van megvilágítva, úgyhogy a tárgyak nagy része félhomályban van. Emil és Emma a sakktábla fölé hajolva állnak.)

EMMA: *(nyugodtan)* Emil, nyisd meg az ajtót, hogy Marko bejöhessen.

EMIL: *(óvatosan)* El akarod mozdítani a figurámat?

EMMA: Azt akarom, hogy beengedd a macskát a szobába.

EMIL: Hisz benn van.

EMMA: Akkor engedd ki.

EMIL: De hátra a kezekkel! *(El.)* Sicc! Siiicc!

EMMA: *(gyorsan áthelyezi a táblán a figurákat)* Kiment?

EMIL: *(a színfalak mögül)* Nem.

EMMA: Akkor csukd be az ajtót, huzat van.

EMIL: *(be)* Nincs huzat. A győzelmi indulót füttyülöm. *(A sakktáblát)*

- nézi.) Emma, te itt valamit megváltoztattál. Ahá, hol az én fehér lovacskám? Hol van a lovam a c7-ről, mondd?
- EMMA: Ne kiabálj. Amióta játszunk, nem is volt a c7-en.
- EMIL: De a táblán állt. És hol van most? Hol a fehér lovam?
- EMMA: Ott, a falon. *(A homlokzati falon függő képre mutat.)*
- EMIL: Emma, én a falovat kérdeztem.
- EMMA: Én meg a falónak válaszolok.
- EMIL: Szóval ismét az én becsületemmel akarod megegyeztetni agyрэbuszod bogarait!
- EMMA: Ne izgulj, galambocskám. Csak ne izgulj. Tudod a diagnózist: évek halmaza, asztma, magas vérnyomás, a szklerózis egyre vastagabbra malterozza a véredényeket. Emlékszel talán, mit mondott az orvos az utolsó viziten?
- EMIL: Mit?
- EMMA: *(emelt hangon)* Azt mondta: ha ezen a szklerotikus kulacson valami fizikai vagy szellemi változást vesz észre, azonnal jelentse nekünk.
- EMIL: Szóval, szerinted, ha Marko nem akar kimenni az udvarra, ez fizikai változás, amiért orvost kell hívni?
- EMMA: *(emelt hangon)* A kandúr nem mehet ki csukot ajtón keresztül, Emil!
- EMIL: De mi köze ennek a szklerózishoz?
- EMMA: Van köze, Emil, van...
- EMIL: Mi? Mi?
- EMMA: Pizsamádon a slicc már reggel óta ki van gombolva.
- EMIL: *(begombolkozik)* Á, szóval ez? Ej, kedvesem, a tavasz, a tavasz közeledik!
- EMMA: Igen, három hónap múlva, ha nem hazudik a szemüvegem, meg ez a falinaptár. Mindenesetre jobban szeretem a tavaszt az első fecskékről felismerni, mint Ocsenas kigombolt pizsamasliccéről.
- EMIL: Hát mit lehet tenni? Az évek múltával az ember ízlése is megváltozik, Ocsenas asszony.
- EMMA: Ön, uram, talán arra vár, hogy táviratban érkezzon hozzánk a tavasz?
- EMIL: Mindenesetre nem azt várom, hogy a gólya hozza. De kedvesem, van, aki egész életében várja, és nem várja be, másokat meg bármelyik sarok mögött karon fog.
- EMMA: Ahogyan én tudom, márpedig ezekben a dolgokban ördögien ritkán tévedek, téged nem ért az a megtiszteltetés, hogy az utóbbiakhoz tartozzál.
- EMIL: És miért ne? Miért, ha szabad kérdenem?
- EMMA: A dolog nagyon egyszerű. Ha valaki azt akarja, hogy a sarok mögött karon fogják, először el kell jutnia a sarokig. Hogy pedig eljusson a sarokig, először ki kell zárnia az előszoba ajtaját.
- EMIL: Hogy az embert karon fogják, ez még nem azt jelenti, hogy a sarkot csak az utcán kell keresni. Igen, kedvesem. Vannak rejtett sarkok is. Még mennyire! *(Csendesen dúdolni kezd egy kis dalt a rózsáról.)*
- EMMA: *(félbeszakítja)* Emil, vettél magadra tiszta alsóneműt?

- EMIL: *(ügyet sem vetve a kérdésre, tovább dúdolgat)* Megkérdeztem őt, miért...
- EMMA: *(szigorúan)* Kérdezlek: váltottál-e gatyát?
- EMIL: Ugyanezt kérdezted egy héttel ezelőtt is.
- EMMA: És ez mit jelent?
- EMIL: Ez azt jelenti kedvesem, hogy a régi jó katona nem egykönnyen mond le huszárzászlójáról. És még ezt is: ebben az objektumban én vagyok az, aki a parancsokat adja házassági gyakorlóterünk első harcvonalán. Kérem ezt szem előtt tartani.
- EMMA: Ha nem váltasz gatyát, könnyen megtörténhet, hogy az első harcvonalról átvezényelnek hátországi hadtápszolgálatra. Az első harcvonalon tiszta zászlóra van szükség.
- EMIL: Tudod-e, mit jelent a katona számára a fehér zászló?
- EMMA: Nem fehérről van szó. Tisztáról beszélünk.
- EMIL: És a hagyomány?
- EMMA: A hagyomány a kizsákmányoltak oldalán van, nem a kizsákmányolóknak, kapitány úr.
- EMIL: Szóval, átvezénylés?
- EMMA: Válassz. Vagy tiszta zászló — vagy ebéd utáni mosogatás.
- EMIL: *(huszárosan tiszteleg)* A huszárok hat lábon állva esnek el! *(Diszlépéssel távozik.)*
- EMMA: *(utánakiált)* A gyapotalsónemű az alsó fiókban van, az ágynemű alatt. Csak vigyázz, ne vedd fel valami mást és aztán dicsekedj, hogy decemberben is fürdögatyát viselsz. *(Feláll a székről, és az íróasztalhoz lép. Néhány teleírt papírlapot lapozgat, az egyiket kezébe veszi, és olvassa.)* „Emlős, egypatájú, akár a szamár meg az öszvér. Negyven foga van, amelyek alapján korát megállapítják. Különösen nagy a vakbele. Kitűnő trágát ad, a húsa pedig ízletes...”
- EMIL: *(belép, és ezzel félbeszakítja)* Emma, hányszor mondtam már, hogy ne bánts semmit az íróasztalomon. Talán csak nekem is van valami jogom apró férfititkaimhoz.
- EMMA: Titkok? Szóval, taktikailag megkerülni az élettársat a szárnyon, lovakkal behatolni legvitálisabb erőinek lényegébe és — Emma meg van mattolva. Áruló!
- EMIL: De asszony, nem az ősi játék taktikai változatáról van szó. Ez a dolog tisztára hivatásos jellegű. Apró hivatásbeli gyengeség. Érted?
- EMMA: Nem! A gyengeséget nem értem. Különösen a férfigyengeséget nem tudom és nem is akarom megérteni.
- EMIL: *(rövid szünet után felsóhajt)* Rendszerben van. Ha már akarod, bevallom. *(Szégyenlősen.)* Emlékiratokat írok.
- EMMA: *(meglepetten)* „Emlős, egypatájú, mint a szamár, nagy vakbéllel, kitűnő trágával és táplálkozásra alkalmas hússal?!” Mondhatom, szép életrajzi anyag egy nyugdíj nélküli állatorvossegéd emlékirataihoz. Nagyon szép!
- EMIL: De kedvesem, ez csupán adatvázlat, mondhatnám szakmai anyag...
- EMMA: Ne magyarázz. Mondtam már, hogy a magyarázgatástól növekszik a cukrom. *(Felsóhajt.)* No, rendszerben van. A te feleséged is meg tudja becsülni a férfiszintet, különösen, ha tényekről

- van szó. De mégis, Emil, negyven fog... Méghozzá a te korodban...
- EMIL: Mondom, ezeket az adatokat Ferkótól, az állatorvostól kaptam. *(Felveszi a papírlapot.)* Hallgasd csak. *(Felolvassa.)* „Körülbelül 160 centiméter magas, anglonormann csődör, és spanyol, lipicai és mecklenburgi kancák keresztezéséből keletkezett. Nóniusznak hívják.”
- EMMA: *(kiábrándultan)* Szóval többé nem akarsz Kantakuzinosz János lenni?
- EMIL: *(figyelmeztetően)* Emma!
- EMMA: *(ugyanolyan hangnemben, mint az imént)* Kár. Valóban kár. Már annyira megszoktam, te meg most egyetlen húzással meg akarod semmisíteni az egész múltat, mégpedig az anglonormann csődör egyetlen közönséges utódja miatt. Ezt nem vártam tőled, Emil.
- EMIL: Csak ezért sajnálsz?
- EMMA: Á, nem. Nem sajnálok. Nem... De csak azért nem, mert úgy haltál meg, mint Joasaf szerzetes, mégpedig már a XII. század első felében.
- EMIL: Hallgass ide, Emma: ezúttal nem Kantakuzinoszról, sem Joasaf-ról van szó, sőt még rólam sem...
- EMMA: *(félbeszakítja)* Szóval, Ferkóról. Tudtam. Milyen joga van ahhoz, hogy bekerüljön az emlékirataidba? Te felfúvódott üszöket menttél meg, tyúkokat oltottál, kanokat heréltél, miközben az állatorvos úr bepúderezve ült a borbélyműhelyben.
- EMIL: Mondtam már: Ferkó csak az adatokat adta.
- EMMA: És én nem adhattam volna?
- EMIL: *(nézi)* Ha az ember így részletekben megsaccol, szinte adhattál is volna. De mindazt, ami tőled tellett, már ideadtad.
- EMMA: A régi mese!
- EMIL: *(meglepetten)* Mi? Eszedbe jutott? Kedvesem! Mondom én, hogy az emlékezőképességed még nem ócskavasba való. Ó, ha te nem lennél, egészen megfélekednék arról, hogy emlékirataimba feljegyezzem a versemet. Köszönöm. A legőszintebben, szívből köszönöm. Emlékszel, hogyan megy?
- EMMA: Hogyne! „Férges almám, jóízűen ennék belőled... Ha valaki a kertből elhozna neked téged...”
- EMIL: *(tapsol)* Bravó, bravó! Valóban ebben a pillanatban csak azt mondhatom, hogy bravó!
- EMMA: *(egészen nyugodtan)* Bolond volt az is, aki téged rábeszélt az írásra és az is, aki ezt kinyomtatta.
- EMIL: De Emma, Jefrem nemcsak szerkesztője volt az Állatorvosi Közlönynek. Ő a mi kománk is, esküvőkománk.
- EMMA: Úgy gondolsz, hogy ez a tény meg kell, hogy győzzön ennek az ellenkezőjéről? Á, nem. Ez csak még inkább súlyosbítja felelősségét személyem előtt.
- EMIL: *(sértődötten)* Azt hiszem az esküvőkoma másfajta változatát érdemli a megjelölésnek, amelyet a kulturált világ már évszázadok óta azzal az egyszerű szóval fejez ki, hogy tisztelet.
- EMMA: Tudod, hogy mondják: koma vagy nem koma, én kirtartok a magaménál. Bizonyító anyagként mellékelem a dicső irodalmár

eredetijét, aki az egész irodalmi pályafutása alatt közölt egyetlen egy verse miatt emlékiratokat ír. Mégpedig: nagy vakbellel és negyven foggal, aminek egyharmada hiányzik, a második harmadát a szuvasodás megfélezte, egyharmada pedig tiszta porcelánból van.

EMIL: Ej, ez már sértegetés, előre megfontolt szándékkal. Csakhogy tudd, Churchill is írt emlékiratokat, mégpedig abban az időben, amikor már az ő szemfogait is kikezdte a szuvasodás.

EMMA: Így van. Csakhogy ő nem a romlott alma miatt írta őket.

EMIL: Férges almáról volt szó.

EMMA: És miben van a különbség, ó, költőm?

EMIL: A különbség abban van, hogy a férges alma nem képes megvárni a romlott fogakat, fordítva viszont ez lehetséges.

EMMA: Bölcs dolog. Igen bölcs. Tiszta filozófia. Szóval, ez a különbség ihlet emlékirataid írására? Valóban bölcs dolog.

EMIL: Á, megfélekedtél, kedvesem... Egyes dolgokról teljesen megfélekedtél. És ez mi? (*A homlokzati falon függő nagy képre mutat, amely az almásderesen lovagló, huszáregyenruhás Emilt ábrázolja.*) Emil Ocsenas! Hatodik lovas regiment. Kapitány... (*Köhög.*)... osztály. Három éven át lovagolta annak a fajnak a képviselőjét, amelyet három évszázaddal ezelőtt tenyésztettek ki a spanyol és az olasz fajta keresztezéséből. A nyaka magas, hosszú, izmos, gerince alacsony, a mellkasa széles, a háta és a fara hosszú, izmos, a lábai igen erősek, viszonylag hosszú sípcsonttal és igen erős patákkal... Ez a parádés lipicai!

EMMA: Na és?

EMIL: Ez az igazi alkat. Ennek át kell hatnia az emlékiratokat. Érted? Nekem meg szilárd alapra van szükségem ehhez a vállalkozáshoz.

EMMA: Hát akkor miért kevered ebbe a tüdőbajos Ferkót?

EMIL: Majd meglátod. A végén csattan az ostor.

EMMA: Hát nem pálcával a kezében, diszónólaban kerested a kenyereket?

EMIL: Korbácnak, pálcának vagy Ferkónak nevezed-e, mindegy, Emil Ocsenas ezzel a karddal tört utat magának, amely még manapság sem rezzen meg erős kezében. (*Leveszi a kardot.*) Regiment, vigyázz!

EMMA: Ne üvöls. Megijeszted Markót.

EMIL: (*a karddal a képre mutat*) Igen, igen, kedvesem. Lipicai. Tiszta vérű. Ezek tények. Fényes sörény, magasrendű lábmunka, a farka, mint a zászló...

EMMA: És az a vakbeles?

EMIL: Azt a te életrajzodra tartalékoltam.

EMMA: (*sértődötten*) Emil, igaz, a szüleim paraszt származásúak voltak, de én sohasem mentem társaságba a te gatyádban.

EMIL: Ohó! Ohóhó! Az orléans-i szűz ismét hajlamos megrohmozni a békeszerető népet, amely nem szégyelli a napvilágnak is megmutatni elsőneműjének legintimebb darabjait!

EMMA: Akár rohamoznék, akár nem, de társaságban sohasem dicsekedtem azzal, hogy decemberben fürdőgatyát viselek. És igen nagy-lelkű voltam, Emil, amikor megtakarított pénzből jókora ösz-

- szeget fizettem ki, hogy rendezzem elveszített fogadásodat, amikor kollégáid tanúk előtt megállapították, hogy a saját gatyád helyett, az én nylonbugyimat vetted fel.
- EMIL: És az érem, az érem kedvesem? Ahá! Ezüst huszárfogazattal?
- EMMA: Felhúzhatod a koponyádra. Hamisítvány! Jól tudod, hogy a birományi üzletben vettem ajándéknak az aranylakodalmunkra.
- EMIL: És a kard? Meg az egyenruha? Azt akarod mondani, hogy az is hamisítvány?
- EMMA: Nem, nem. A kardot húsvéti sonkáért cserélted, amit anyámmal együtt küldtem neked, amikor katona voltál. Az egyenruhát meg ne is említsük. Jól tudod, hogy a boldogult nagybácsimtól örökölttem.
- EMIL: Szerinted tehát nekem egyáltalán nincs személyes tulajdonom?
- EMMA: *(nyugodtan)* Van, van. A szégyen. Igen. És a gatyá, ha ezúttal nem tévedtél, amikor átöltöztél.
- EMIL: Hisz ez lealázás. Ez tiszta sértés... Háborús érdemeim leköpcése... Szerinted nekem talán nincs is becsületes származásom? Úgye?
- EMMA: Akár a te nóniuszodnak.
- EMIL: *(felháborodottan)* Többé nem kapsz bástyaelőnyt. Gyalogost sem. Itt van ni. *(Fügét mutat neki.)* Az árulókat börtönbe vetjük, megkötözzük, nem adunk nekik sem enni, sem inni. Igen, igen!
- EMMA: *(nyugodtan)* Mi sem. Amíg el nem mosogatják az ebédről maradt edényeket.
- EMIL: Szóval átvezénylés? Az előljáró átvezénylése, mi?
- EMMA: Nevezd, ahogyan akarod, de nem lesz főzés. Nyilall a csípóm. Vizitre kell mennem. *(El.)*
- EMIL: Raportra! Raportra, nem vizitre! Raportra! Számomra mindörökre leesett a zászlód! Raportra! Szabotázs a legszemélyesebb soraimban. Majd meglátjuk még, hogy ki a nóniusz és ki a lipicai! Majd meglátjuk! Természetesen... *(Az asztalhoz lép. Ír valamit, és dörmög. Egy ideig hosszan nézi a térképet, aztán hallgatózik, és a barométerhez lép.)* Igen, igen... A nyomás rohamosan csökkent. Hétszáznegyven. Szóval az idő meg fog változni. Vihart sejtek. *(A W. C.-ből vízcsobogás hallatszik.)* Ez az! Bekapcsolták a riasztóberendezéseket. Mindent elő kell készítenem a rendkívüli helyzetre. Igen, igen. Á, senki sem lep meg engem alvás közben. *(Kézbe veszi a kardot. Először ügyetlenül gyakorol néhány vívófogást, aztán önmagának vezényel.)* Regiment, vi-i-i-gyázz! Fel a kardokkal! Indulj! Egy-kettő... Egy-kettő! *(Önmagának vezényelve úgy lépked, mintha díszfelvonuláson volna.)*
- EMMA: *(belép, ügyet sem vetve Emilre és diszlépéseire)* Emil, eredj, engedd be a macskát!
- EMIL: *(tovább lépked)* És te erre nem vagy képes?
- EMMA: Én nem vagyok az előljárója. Nincs műfogsorom.
- EMIL: *(továbbra is harcias hangulatban, igen bizalmasan)* A nyomás csökken, Emma.
- EMMA: Ez valószínűleg a tegnapi fokhagymától van. Csak kérlek, a jövőben egész fokhagymakoszorúkat nyeljél. Úgy bízlesz, mint a görény.

- EMIL: Nem a vérnyomásról van szó. A légköri nyomásról. Az időjárás hirtelen változik. Valószínűleg kint már zuhog a zápor. Állig fel kell fegyverkeznünk. A lőszert elő kell készíteni.
- EMMA: Csak zuhogjon. Egy egész évre való ricinusunk van... (Ránéz.) Ugyan akaszd már fel azt a kardot a helyére, még majd eltörsz valamit...
- EMIL: *(továbbra is gyakorlatozik a karddal)* Az új légköri változásokhoz új kondícióra is szükség van. Ez rád is érvényes lehet Emma, ha még mindig abban a reményben élsz, hogy egy napon teljesen kigyógyítod a vastagbélfekélyedet.
- EMMA: Főzni ma mégsem fogok.
- EMIL: Szóval böjt. Büntetésből? Ugye?
- EMMA: Nem. Ez is az önkezdeményezéshez tartozik. Minek tápláljam a jezsuitákat, akik arról a napról álmodoznak, amikor máglyára vetnek és alattam fellobbantják a tüzet?
- EMIL: Szóval megsértődtél? Igen, megsértődtél!
- EMMA: Nem, nem. Te sértettél meg engem. És ez mégis minőségi különbség, nem?
- EMIL: Szóval, az én önkezdeményezésem teljesen meg van semmisítve. Nem ismered el...
- EMMA: Elismerem, elismerem... Miért ne. Csak igazold a gyakorlatban. Gyújts tüzet, és melegítsd meg a vasárnapi szármát.
- EMIL: Minek a tűz, mondd, kérlek? Talán van még villanyresó.
- EMMA: Van villamoszék is, de a te büntetésedhez az túl drága dolog. Alkalmad van kielégítened a láng utáni gyógyíthatatlan vágyadat. Használd ki. Végül is csinálj, amit akarsz. Én ma diétázom.
- EMIL: Nézd csak, nézd! Szóval: éhségstrájk! Hoppá! Ilyesmi még nem volt. Jól van, jól van. Nagyszerű. Elfogadtatik, elfogadtatik. Ezt fel kell jegyezni. *(Az asztal mellett állva ír.)* „Emil Ocsenas családjában megkezdődik az élelmiszerral való takarékoskodás a világ éhezői javára...”
- EMMA: Csak jegyezd fel emlékirataidba azt a tény is, hogy Ocsenasék-nak csupán ötven százaléka lépett sztrájkba, szerencsére a jobbak ötven százaléka.
- EMIL: Á, nem, nem, nem! Erről külön közleményt adok ki. Egyedi okmányt. Természetesen posztumusz. És aranykeretbe tétetem. Hisz drágám, ez az első takarékoskodásod közös házassági hájózásunk ötvenkét éve alatt.
- EMMA: A te korodban neked is jobban kellene ügyelned a koleszterinre. Ha másért nem, hát a vonalaid miatt. Sőt a hajózási, stratégiai vonalaid miatt is, kapitány úr.
- EMIL: Ezen a téren a mai napig nem ért az a megtiszteltetés, hogy felfigyeljek a te személyes példára.
- EMMA: Nem vetted észre, de azért egészen kivirágoztál, amióta tervszerűen sétálni jársz.
- EMIL: Ahá! Szóval erről van szó! Féltekenység. Féltekeny vagy. Csak most kezded felfogni, mennyit ér a te Emiled.
- EMMA: Már régen megértettem. De főleg azt, hogy egész sétád a kamra és a W. C.-ajtó közötti személyes stratégiai vonaladra szűkül. Ezt is jegyezd fel az emlékirataidba. Végeredményben csinálj, amit akarsz, haláloed után úgyis elégetem az egészet.

- EMIL: Szóval ismét felforrtak a fehér véresejtjeid! Engem is a tűzbe vetnél, ugye? Ugyanúgy, ahogyan az a te haveroddal, Janko Guszannal történt, a Guszkával, vagy hogy is hívták...
- EMMA: Jan Husnak. Husnak hívták, nem Ocsenasnak. Ó, istenem, milyen gyorsan megfeledekezel a dolgokról, pedig csak a múlt héten olvastam neked róla. Koleszterin, Mész, mész, Emil!
- EMIL: A múlt héten? Na és? A múlt héten szép idő volt, és mi maradt ma ebből a szép időből?
- EMMA: Megmaradt a szárma, kapitány úr.
- EMIL: (*vigyázzba mered*) Emma Ocsenas, megparancsolom, hogy személyesen azonnal továbbítsa a parancsot a kantinba, hogy ezt a stratégiai változatot gyökerében meg kell változtatni. A katonának harcolnia kell. Hogy harcolhasson, élnie kell, és hogy élhessen — ennie kell!
- EMMA: (*teljesen nyugodtan*) És hogy ehessen, tüzet kell gyújtania, és meg kell melegítenie a szármát.
- EMIL: Még egyszer megjegyzem: a gyomor egyre erősebben zsibbad, a csípő bizserog, a nyomás rohamosan zuhan. (*A barométerre mutat.*) Perun igazi inváziója készülődik.
- EMMA: Akkor kérlek, eredj, és engedd be Markót, nehogy megázzon az inváziódtól.
- EMIL: Parancsra vagy önkezedeményezésből?
- EMMA: Ezúttal tedd ezt úgy, mint önkéntes.
- EMIL: (*büszkén*) A huszárok hat lábon állva esnek el! (*El.*)
- EMMA: Ha legalább az nyém tiszta gatyában esne el, mennyi szappant takarítanánk meg. Uh. Tényleg szúr a derekam. Még majd Emilnek igaza lesz, hogy valami vihar közeledik. Jó, jó. Az emberek viharban ismerik meg a legjobban egymást. (*Kiabál*) Bejött?
- EMIL: (*a színfalak mögül*) Nem. Bezavartam.
- EMMA: És van valami a lábamban?
- EMIL: (*be*) Van. A vasárnapi szárma.
- EMMA: (*mérgesen*) Hát a kandúrnak merted adni a szármát, amit egész éjjel főztem? Valóban, a vihar nemcsak közeledik, hanem már meg is érkezett otthonunkba. Hogy csapna beléd a villámja! És mit fogunk enni, mi? Hogyan marad életben a katonasága, kapitány úr, mondja?
- EMIL: (*nyugodtan*) Hát én csak a te részedet adtam neki. Természetesen teljes tiszteletben tartva példás lemondásodat. Az éhség-sztrájkot vállaltad, nem?
- EMMA: Szóval, haderőmet a legelőre tervezed kicsapni. Ez nem huszár-, hanem kalózváltozat, Ocsenas úr!
- EMIL: Ne feledekezz meg róla, kedvesem, hogy éppen példás önfeláldozásod miatt engedem meg neked, hogy estig a hintaszékem gyógyhatását élvezd. Ez teljesen lecsillapítja a gyomorgörcsöket. Hintázz, és élvezz. Tessék: a hajó vár rád. Használd ki a kedvező szelet.
- EMMA: Az én hajóm régen elhagyta az összes nyugodt vizeket, Emil. Semmiféle szelek nem téríthetik vissza. (*Feleszmél.*) Nézd csak, nézd. Szármával jóllakatta a macskát, nekem meg azt javasolja,

- hogy a hintaszékben hinázzak, mégpedig üres gyomorral. Micsoda eljárás ez?
- EMIL: Kérem, kérem. Én csak meghallgattam a parancsot, mégpedig jó baráti és jó szomszédi viszonyaink érdekében.
- EMMA: Hát e jó szomszédi viszonyok érdekében, a kapitány úr ma a hátsó szobában fog aludni.
- EMIL: Emma, légy okos. Hisz azt a szobát már három télen át nem fűtjük. A belső erőknek ez a szétforgácsolása teljesen a katonai morál célzatos aláásására hasonlít, a bitorlásvágy fanyar ízével, ez pedig, Emma asszony, nem az első eset az ön nem egészen példás házassági pályafutása alatt!
- EMMA: De, kapitány úr, ön ott közelebb lesz az első harcvonalhoz. A személyes példa igen kedvezően hat a katonaság többi része moráljának erősítésére, a friss levegő pedig a vérkeringésre.
- EMIL: És ezt a taktikai műveletet nem hagyhatnánk áprilusra?
- EMMA: De kapitány úr, ön azt állítja, hogy tavasza már most megérkezett. Minek a halogatás? Végül is sem Hannibál, sem Napóleon, sőt maga Hitler sem választotta taktikai műveleteire csak a jácintvirágzás idejét.
- EMIL: Hát ez igaz. De kedvesem, nem szabad megfeledkezned arról a tényről sem, hogy Bonaparte lerombolta maga mögött az összes hidakat, a tied meg még ép, noha én saját személyes eszközeimből finanszíroztam, amikor teljes hat hónapon át jártál a varadini fogászhoz. És kérlek: előttem többé ne említsd Hitlert. Ettől a névtől hólyagok jönnek ki a nyakamon.
- EMMA: Hisz nemegyszer te magad mesélted, hogy Hitlernek hívták a lovat, amelyen ültél.
- EMIL: Adolfnak! Adolfnak hívták. Csak így mondhattam, sehogyan mésképpen.
- EMMA: Név és vezetéknev ugyanaz. Legalábbis szerintem. Emil vagy Ocsenas, itt nincs különbség. A lényeg az egyéniségben van, mint egészben. *(A képre mutat, amely az almásderesen ülő Emilt ábrázolja.)* Lám: ez a legszemmeláthatóbb példa. Sőt mi több, még hasonlítasz is rá.
- EMIL: Én hasonlítok? Ugyan már, hisz legalább tíz centivel magasabb vagyok nála, és a hajamat hátrafésülöm. Vagyis, legalábbis úgy fésültem, amíg volt. Nem volt sem választékom, sem bajuszom. Most sincs.
- EMMA: De erős patád, alacsony hátgerinced, magasrendű lábjátékod van. Egyedül a fogaitok nem egyeznek. Hisz te magad mesélted, hogy úgy megszoktad ezt az almásderest, hogy egy hatlábú lénynek éreztétek magatokat, mintha összenötetek volna, nem?
- EMIL: Hát ha már ötvenkét év alatt megszoktalak téged, miért nem szokhattam meg a lovat két év alatt?
- EMMA: Szóval, ez igaz?
- EMIL: A személyes példából látod.
- EMMA: De a személyes példából azt is látom, hogy Mitar koma gerendája alatt is képlóg, ugyanezzel a lóval, ugyanezzel a huszárral, ugyanabban az egyenruhában, ugyanabban a pózban — csak más fejjel, Mitar fejével. És ő ugyanígy azt állítja, hogy az ő lipicaiját is Adolfnak hívták.

- EMIL: Hazudik! Hazudik az alávaló. Súlyomnak hívták. Az övé a Súlyom volt, az enyém meg Adolf.
- EMMA: És akkor a képen miért ültök mindketten ugyanazon a lovon, ugyanabban az egyenruhában?
- EMIL: Ezt kérdezd meg Mitartól.
- EMMA: Megkérdeztem.
- EMIL: És?
- EMMA: És — azt mondta Mitár, hogy ugyanazon a napon, ugyanannál a fényképésznél fényképezkedtetek. Azt mondja, hogy Varadinban valami Gertnernek egy nagy vászna volt, és rá volt festve az almádeseres meg a huszár. A vászon mögött csak be kellett dugni a fejet egy lyukba, és így vált Emil huszárrá.
- EMIL: *(kínos csend után)* Emma, odaadom a szármám felét.
- EMMA: *(megborzong)* Valóban lehült a levegő. Játshatnánk egy új partit.
- EMIL: Rendben van. Rendben van. Az enyémekek lesznek a fehérek!
- EMMA: Á, nem, kedvesem. Amikor te játszol fehér bábokkal, úgy üvöltözöl, mintha egyidejűleg lovagolnád Adolfot is, meg Súlymot is. Nem, nem. A fehérek ezúttal az enyémekek. Huszárosan hadd zavargassam meg én is a lipicaiakat. Ön pedig, kapitány úr, tessék, fogja be a nőniuszokat, az emléősöket, az egyapatájúakat. A fehérek az enyémekek!
- EMIL: Hát legyen, ahogy akarod. Nem teszem ezt könnyű szívvel, de legyen. Nem én leszek az első ember a történelemben, aki a felesége miatt saját magára emeli kezét.
- EMMA: A probléma csupán abban van, hogy nem olyan ember vagy, aki a szavát tartja.
- EMIL: A halál utáni szavát?
- EMMA: Nem. A becsületszavát. Ilyen példára eddig már nemegyszer becsületszóval felesküdtél.
- EMIL: De Emma! Hát a beleegyezésem, hogy fekete bábokkal játszom a sakkpartit, nem jobb példája-e az adott szó megtartásának, természetesen, ha rólad van szó, mint partnerről?
- EMMA: Kedve van egy vezércselre, karokánra vagy királyvédelemre?
- EMIL: Leginkább amellettt vagyok, hogy önmagadat megmattold. Automatt! De ehhez egy jóval fejlettebb fantáziájú személyre van szükség.
- EMMA: *(lép a bábbal)* Gyerünk, gyí, Adolf!
- EMIL: Én meg a gyalogot, a gyalogot a C4-re teszem.
- EMMA: Természetesen, érthető. A kapitány úr az első sorokba a gyalogokat küldi, ő maga meg a király mellől, a hátországból figyelni majd, hogyan pusztul el a mozgósított apróságok tömege a koronájáért. *(Lép a másik bábbal.)* Gyí, Súlyom!
- EMIL: *(lép a másik gyaloggal)* Mi pedig most a jobbszárnyon gyerünk a D4-re.
- EMMA: És megint gyaloggal, ugye? Miért nem fogod be a nőniuszokat?
- EMIL: Legalább a sakkban befoghatok azt, akit akarok. Te meg vagy lépj, vagy fel a kezekkel.
- EMMA: Hát erre az utóbbira még vársz egy kicsit. *(Lép.)* Mi pedig most a királynővel, hopp!

- EMIL: Nem lehet. Nem lehet így: királynővel a gyalogokon át. Először a gyalog, aztán a királynő.
- EMMA: Az ön hadseregében ez így van, de megfelekedezel arról, kedvesem, hogy a fehéreket ma az orléans-i szűz vezeti, nem pedig Joasaf a szerzetesi katakombákból. Az enyéimet én vezényelem, ahogyan akarom. A királynőt azonnal az első sorokba, az első tűzvonatra.
- EMIL: De vannak sakkszabályok, Emma, amelyek a fehérekre is érvényesek.
- EMMA: Minden hadseregnek legvannak a szabályai. *(Lép.)*
- EMIL: Tiltakozom. Tedd vissza a bábót az E4-re. Micsoda parti ez?!
- EMMA: Emma-csel, Emil. Emma-csel! Gyí, Sólyom! *(Leveszi a gyalogot.)* Gyí! Lovasság, előre!
- EMIL: De Emma, hisz én vagyok lépésen.
- EMMA: És mire vársz? Csak te szundikálj, én majd a tiedet megkerülöm a királyszárnyon. Gyí, előre, a nóniuszok ellen! Éljen a lovasság!
- EMIL: *(türelmét veszti, és lelöki a tábláról a fehér királynőt)* Bumm, az orléans-i szűzre! *(Feldühödve egymás után dobálják a bábokat.)* Bumm Adolfra, Bumm Hitlerre, bumm Sólyomra, bumm Bismarckra! Bumm! Bumm! Bumm!
- EMMA: *(kítör belőle a nevetés)* Hahahaha... Hitler is likvidálta, kapitány úr! Ez az ön öngyilkossága? A lovat hol Adolfnak hívták, hol Sólyomnak, s kiderült, hogy a huszárkapitány úr a Führert lovagolta, és most, megadva magát, az öngyilkos névjegyével mutatkozik be.
- EMIL: Csak ne feledkezz meg arról, hogy a Führer bunkerjában először az Évával való ügyét likvidálta. *(Feldönti az összes figurákat.)* Nem játszok többé veled! Nem játszok! Elegem van a te orléans-i szármádból, te provokátor, te megszálló, te színvak!
- EMMA: Akár színvak vagyok, akár nem, a feketét mégis jól megkülönböztetem a fehértől, te nóniusz!
- EMIL: Nem engedem meg, hogy így nevezz. Nem engedem.
- EMMA: Megint Kantakuzinosz akarsz lenni?
- EMIL: Jobb az is, mint Guszannak lenni. Teljesen elegem van ebből a te terrorodból, és ebben a házban többé senkivel sem osztozom semmin. Sem az életem, sem a halálom.
- EMMA: Az ágyon sem a meleg szobában?
- EMIL: Sem az ágyon, sem a széken, sem a fogason, sem a ruhaakasztón. Semmin, semmin, semmin... És a mai önkényességed miatt gyógyíthatatlan magánnyal büntetlek. Magadra maradsz a halálom után. *(Hirtelen el.)*
- EMMA: *(kiabál)* Nézd meg, megette-e Marko a szármát! Ha igen, engedd ki! *(Az íróasztalhoz lép, de csak a gyapjút és a kötőtűket veszi fel róla. Leül, és közben kiabál.)* Emil, ha már meghaltál, gyere, és tartsd nekem a gyapjút, hogy össze ne gubancoljam! És vegyél valamit a hátadra, nehogy felfázzanak a veséid!

(Rövid szünet, miközben Emma a kötéshez készülődik, a leeresztett függöny alatt megpróbál kilesni az ablakon, az utcára, de Emil közben belép, és megakadályozza ebben.)

- EMIL: A macska megzabálta az én szármámat is. Most mindent megfelezhethünk.
- EMMA: Jegyezd fel ezt is az emlékirataidba. Látni szeretném ezt a nyilatkozatot írásban. Pápiron.
- EMIL: Fel is jegyzem. Mindent feljegyzek, hogy tartós emlékként megmaradjon.
- EMMA: Kinek?
- EMIL: Az utódoknak természetesen.
- EMMA: *(hosszabb szünet után)* Igen, igen... Látod, ma még egyszer sem olvastad fel Andri levelét. Kérlek, olvasd fel. Gyerünk. Mit mond, mikor érkeznek? Mikor jönnek?
- EMIL: Újévre. Legalább ezt megjegyezhetted. Minek olvassam megint, amikor nagyon jól tudod. Újévre! Világos?
- EMMA: Á, igen, igen, igen... Újévre. Emil, nem kell tartanod a gyapjút, hanem légy szíves olvasd fel a versedet. Már kétszer nem hallottam. *(Kedveskedve.)* No, olvasd fel. Az én kedvemért. Tudod, hogy én irtó szeretem az almát... *(Emil ír valamit az íróasztalon, úgy tesz, mintha semmit sem hallana. Emma hozzálép, és megsimogatja a fejét.)* Ne duzzogj, kedvesem. No, teljesítsd ezt a mai kívánságomat... *(Hirtelen megcsókolja.)*
- EMIL: *(látszólag közömbösen)* Neked ma, úgy látszik, nagyon olvashatók van. Hol olvasd fel a levelet, hol olvasd fel a verset... Ott van a falon, olvasd el magad. Amúgy is már számtalanszor mondtad, hogy jobb lett volna, ha a cipőtisztító rongyot keregettem volna be az állatorvosi újság megsárdult lapja helyett...
- EMMA: De Emil, én ezt a te szádból szeretem hallani. *(Leveszi a falról a bekeretezett újságlapot, és Emilnek nyújtja.)* No, tedd meg, kérlek... Tedd meg most...
- EMIL: *(látszólag kedvetlenül feláll; Emma lábujjhegyen a hintaszékhez megy, beleül, és várakozik; Emil, kezében a bekeretezett újságlappal, a szoba közepére áll, és fejből mondja fel a verset.)* „Alma. Piros almám, jóízűen ennék belőled, ha valaki a kertből elhozna nekem téged. Savanykásan édes testedet kettévágom, és azt a pirosabbat valakinek szívből odaadnám...”
- EMMA: Nem gondolod, Emil, hogy itt üres valami?
- EMIL: *(a kötésére néz)* Hol?
- EMMA: Hát korábban úgy mondtad fel, hogy az alma férges volt, most meg egyszerre pirossá vált.
- EMIL: A komád bánt el velem. Szándékosan. Százszor megmondtam már hogy Jefremmel már tíz éve nem beszélek emiatt a korrektori hiba miatt.
- EMMA: Ó, hát már tíz év múlt el Jefrem halála óta? Istenem, istenem, milyen gyorsan múlik az idő, mintha csak tegnap keltünk volna egybe... És mondd, kérlek, kinek adnád azt a férgeset... bocsáss meg, az almának azt a savanykásan édes piros felét?
- EMIL: *(büszkén)* Magának az olvasónak kell a saját képzeletében felidézni e verssorok befejezését és üzenetét is.
- EMMA: És ha nincs képzelete?
- EMIL: *(visszaakasztja a helyére a bekeretezett újságlapot)* Akkor a művészet iránt meg van bénulva, és köteles sürgős eljárással ebédet

biztosítani. Mindjárt dél. Korog a gyomrom ettől az átkozott szármától...

EMMA: Attól, amit a macska megevett?

EMIL: Attól, amit én nem ettem meg. Éhes vagyok.

EMMA: Én meg csak „savanykásan édes” almát ennék, hát még ha valaki „szívből adná”...

EMIL: Javasolom, hogy bontsuk fel a kompótot.

EMMA: Á, nem, nem. Majd ha megérkezik Andri, akkor kezdjük meg.

EMIL: *(rövid szünet után)* És ha megint nem jön?

EMMA: Hogyhogy nem jön? Hisz világosan megírta, hogy Janikával és Marijával együtt eljön újévre.

EMIL: Á, szóval jól megjegyezted. Engem meg arra kényszerítesz, hogy ugyanazt a levelet naponta háromszor is felolvassam. Mi kellene még, mondd?

EMMA: Hát én almát ennék. Pirosat... *(Kivülről zongoraszó hallatszik.)* Mendelssohn... Hallgasd csak. Valóban Mendelssohn. Ó, a halhatatlan romantikus. „Dal szöveg nélkül.” Igen, ez az a csodálatos Mendelssohn-dal... A világ meglendült, hullámzik, a jácintok illatoznak, a parkban meg barátnőim sétálnak piros plüssszíjon kiskutyákat vezetve, miközben az enyhe szellő kigombolt blúzukat simogatja... A parkban a padokon köszönésre emelt kalappal a férfiak átadják nekik az ülőhelyeket... Mindenütt vidám mosoly fogadja az első kivirágzott barkák és a jácint bűbajos illatát...

EMIL: *(az asztal mögül)* Emma, kint december van. A hó térdig ér, a járdákat veszélyes jég borítja, a te barátnőid pedig, ha ilyen időben egyáltalán kimerészkedtek az utcára, már a balesetsebészeti klinikán fekszenek csipőig gipszbe tett lábbal...

EMMA: Ez a képzelet teljes paralizise, te idomított költő! Hát egy csöppnyi érzéked sincs e lebegő Mendelssohn-akkordok iránt, amelyek képesek néhány ütemmel eltörölni a telet is, a havat is meg a jeget is...

EMIL: Én inkább azt mondanám, hogy ezek az akkordok új mankókhoz való léceket fűrészelnek.

EMMA: És miért mankókhoz? Minek? Ha már neked nincs rájuk szükséged, miért tervezed mások számára?

EMIL: Azért, mert akár te, ők is csupán a fában éreznek szilárd támogatást az élet lépteinek folytatásához.

EMMA: Ahá! Beismerted, hogy életem támasza a fa. Örülök, ha az ember önkritikus. De mégis, egy szép famankó neked is jól állna, Emil.

EMIL: Bármi is történjen, én huszárbecsületből nem fogom használni. Nem akarom rokkantságom érdemeivel zaklatni a világot.

EMMA: Rokkantsági érdemek? Ezek közé számítod azt a boldog pillanatot is, amikor a törzskari istállóban a kanca a lábodra lépett, ugye?

EMIL: Kedvesem, látom már, hogy látszólagos tűzszüneted taktikailag arra irányul, hogy mélyütésekkel olyan sebeket okozz, amelyek miatt egész életemben, a már meglévő mankón kívül kénytelen lennék még egyet magammal vonszolni.

- EMMA: Hát ha te a rokkantsági érdemek közé sorolod azt is, hogy a jobb lábad nagyujjáról leesett a köröm. Ez a büntetésed.
- EMIL: Elég nekem az a büntetés, ami miatt már teljes ötvenkét éven át ülök ebben a bunkerban.
- EMMA: És miért kóstoltad meg a paradicsomi almát, savanykásan édeskés költöm? Végül is, tessék: nyisd ki az ajtót, és indulj. De nem! A kapitány úr attól tart, hogy ebben a helyzetben valaki döntő lépést húz a remi állás felé. És emiatt én már tíz éve ülök itt éjjel és nappal leeresztett függönyök mögött, napfény nélkül, a holdfény simogatása nélkül, lábujjhegyen kell járkálnom a szobában, és csak a barométerről tudom, milyen kint az idő, halkán kell suttoznom, nehogy valaki nagy sáncolást végezzen velem. Legalább a függönyt kellene néha levennünk, vagy a végét felemelnünk. Úgy élünk, akár Noé bárkájában. Nem tudjuk, hogy mit, hogyan és meddig... Szébb lenne az öregedés nyitott ablaknál, Emil.

(Kínos szünet. Emma mélyen elgondolkodik, Emil pedig igyekszik összeszedni magát és a párbeszédet a megkezdett stílusban folytatni.)

- EMIL: Ilyen kérdéseket, kedvesem, már eddig is több esetben feltett, és választ is kapott rájuk a házassági taktika és stratégia óráin. A meghozott döntéseket pedig következetesen alkalmazni kell a gyakorlatban. Igen! Végül is az iránypont itt van. *(A falinaptárra mutat.)* Azzal, amit te Noé bárkájának nevezel, bizonyára nem fogunk eltévedni, legalábbis nem az Északi-sarkra.
- EMMA: *(felsóhajt)* Igen. Iránypontunk van... *(Ismét zongoraszó hallatszik. Emma lassan az ablakhoz lép, mintha le akarná venni a függönyt, de Emilre pillantva csupán hozzászorítja a fülét, a kívülről beszüremelő zeneszót hallgatva. Csendesesen dúdolni kezd.)* Emil, emlékszel, hogyan énekeltem az érettségi vacsorán? Az iskolánkban megtartott hangversenyen ismerkedtünk meg. Emlékszel?
- EMIL: Nem. Nem emlékszem, és nem tudom, kit ismertél meg az iskolai hangversenyen. Én akkor ismertelek meg, amikor Térapó voltál.
- EMMA: De, Emil! Hisz én ismertelek meg téged, amikor te voltál Térapó. Úgy látszik, fel kell cserélnem a változatot. *(Hirtelen feláll, és vezényel.)* Vigyázz!
- EMIL: *(először talpra ugrik, azután összerezzen)* Kinek vezényelsz, mondd? A felettesednek, mondd?
- EMMA: Annak, aki engedelmeskedni akar. Jobbra át! *(Saját maga fordul meg a vezényszóra.)* Indulj! *(Katonás léptekkel megindul ki felé. Emil felé igen prózáian.)* Órségváltás. *(El.)*
- EMIL: *(tapsol)* Helyes! Helyes! Elfogadtatik. Ez a példa minden dicsőretet megérdemel. Éljen az önkezdemenyezés! Önkéntes asszonyom, példás viselkedéséért beiktatjuk nevét dolgozószobánk tiszteletbeli pilléreinek jegyzékébe. Az ön csontjai hasznos alapul szolgálnak majd sok utódjának. Fésűket készítettünk majd belőlük, ha a jövőben bárki is szükségét érzi a fésülködésnek.

- EMMA: *(gyorsan be)* De mondd meg, az isten szerelmére, miért dobtad a szármát a W. C.-kagylóba?
- EMIL: *(nyugodtan)* Nem volt ehetnékem. Tudod, hogy a töltött ételek felfújnak.
- EMMA: Engem pedig a te kantakuzinoszi módszered fúj fel, amellyel az élelmiszer-tartalékokat pazarolod. Mivel fogod ma megetetni a te huszáros gyomorhurutodat?
- EMIL: Hát az élelmezésről csak a hadsereg vezetője visel gondot? Hát erről csak neki kell gondoskodnia?
- EMMA: Nem. Nem kell. Gondoskodjon róla a Téalapó. Vagy a költői emlékiratok nóniusza. Egyébként is, nemcsak trágját ad, hanem táplálkozásra is szolgál.

(Ismét zongoraszó hallatszik.)

- EMIL: Ejnye, de csapkodja a zongorát ez a Mendelssohn. Meddig fogja javítani?!
- EMMA: Kapitány úr, tudom, hogy ön ilyen alkalmakkor jobban szereti, ha a trombitások gyászindulót fújnak, de szerencsére a világon még vannak emberek, akik megkülönböztetik az igazi zenét a tűzoltókocsi szirénájától. *(A zongora dallamát dúdolja.)* La-la-la...
- EMIL: Hát most már valóban megéheztem. Nyissuk ki a kompótot.
- EMMA: *(határozottan)* Csak ha megérkezik Andri, már megmondtam.
- EMIL: *(udvariasan)* Emma, felolvasom neked még egyszer az almáról szóló verset.
- EMMA: *(nemet int a fejével)* Á, á!
- EMIL: Felolvasom az emlékirataim második oldalát.
- EMMA: Isten ments!
- EMIL: Felolvasom neked Andri levelét.
- EMMA: *(rövid szünet után)* Hát azt lehet. No, olvasd, hadd halljam.
- EMIL: Mindjárt, mindjárt eleget teszek kívánságodnak. *(Kiveszi a levelet a fiókból, és olvassa.)* „...Mindketten fogadjátok meleg üdvözléseimet. Azért nem jelentkezőnk gyakrabban, mert sok a dolgom és a kötelezettségünk. Egyszerűen: nem jutunk hozzá. Én egész nap az intézetben vagyok, Amália pedig a műteremben tölti az időt. Egy hét múlva önálló kiállítása nyílik Párizsban, és közvetlenül utána Londonba repül, ahol egy hónapig marad szakmai továbbképzésen. Én éppen most a napokban fejezek be egy tervet, amelynek egyelőre még nincs neve, de le sem merem írni, mert háborús célokra készítem. Meglepetés lesz ez a korszerű katonai technika szempontjából. Jani és Marija jól tanul. Türelmetlenek. Alig várják, hogy látogatóba menjenek a nagyapához és a nagyanyához. Szinte nem is tudják bevárni az újévet, amikor azt tervezzük, hogy mindannyian elmegyünk és gratulálunk az ünnepekre. Andri, Amália és a gyermekek.” *(Néma csend. Ismét zongoraszó hallatszik.)* Az a Mendelssohn még nem javította meg a zongorát.
- EMMA: *(rövid szünet után)* Mégiscsak eljönnek az unokákkal...
- EMIL: El. Látod, megírta. El vannak foglalva, gyakran nem jöhetnek, de újévre megérkeznek.

EMMA: Milyen tortát süssek?

EMIL: Ide figyelj, Emma, a nyalánkságokat ne emlegesd, mert összefut a nyál a számban. Újévre legyen, ami lesz, de mit fogunk ma enni? Mi lesz mára?

EMMA: Nézzük meg a képesalbumot.

EMIL: No, ez aztán az ennivaló. Még több gyomorsavat csinál.

EMMA: Emil, a múltban készült fényképeink albuma nem topográfiai térkép a te mai ezeregyedik manőveredhez. És ha az is lenne, az album támpont a belső erők, nem pedig az ellenség számára.

EMIL: Minden attól függ, hogy kit tartunk ellenségnek.

EMMA: És hogy ellenségnek tartunk, előbb le kell leplezni.

EMIL: Szóval szerinted az ellenséget magad választhatod?

EMMA: Igen. De ezt sajnos gyakran csak a nászéjszaka után állapítják meg. Viszont ebben a kérdésben én nem adhatok parancsokat. Nem a törzskari istállóban teljesítettem szolgálatot.

EMIL: Nem szolgáltál, az igaz. Benne nőttél fel, és így a szag a bőröd alá húzódott.

EMMA: Te meg ezzel a bőrrel megházasodtál.

EMIL: Vak voltam. Ez még az az idő volt, amikor a lovakat a szőrük miatt becsültem.

EMMA: De az apám hozományként adott neked...

EMIL: *(félbeszakítja)* A legsökönösebb, teherhúzó félvér lovat adta.

EMMA: Aki nem roskadt össze a Gertner-féle kivágott fejű huszár terhe alatt!

EMIL: A fej az enyém volt!

EMMA: Az adatok pedig Ferkóé! És itt vannak a te „eredeti” huszár-émlékirataid.

EMIL: Ferkó csak azért adott igazi adatokat, hogy a gyakorlatban ellenőrizni lehessen, ki kit és hogyan követett az életútján.

EMMA: Hát ha így van, akkor új lépést teszek.

EMIL: Legjobb, ha te magad egész mivoltodban visszavonulsz. Mégpedig a konyhába. A belem egyre erősebben galoppoznak.

EMMA: Hát visszavonulok, de oda, ahova én akarok! *(Előveszi a koffert, és csomagolni kezd beléje.)* Elhagylak. Visszamegyek az anyámhoz. Elegendem van már az almából is, a lipicaiból is, meg az emlékiratokból is! Köpök mindenre, és kész!

EMIL: *(segít neki a kofferbe becsomagolni)* Köpj, és kész. Hát persze! Minek tartóztatnád magad. Eredj. Csak eredj. Eredj, és üdvözöld a mamádat. Mondd meg neki, hogy sírig hálás leszek azért, mert visszavett magához. Nagyobb szolgálatot nem is tehetne nekem.

EMMA: Ne sértegesd az anyámat. Egyszer sem adtál pénzt a gyászmiséjére.

EMIL: Várom még egy kicsit, és aztán mindkettőtökért egyszerre adok. Egy füst alatt.

EMMA: *(ledobja a koffert)* Hát nem! Nem! Az orléans-i szűz nem vonul vissza az inkvizítor elől.

EMIL: Akkor az én zászlóm alatt kell maradnia.

EMMA: Ezúttal a saját zászlója alatt marad. A saját területén. Akinek pedig nem tetszik, tegyen róla.

EMIL: Tegyen róla.

EMMA: Csak tessék, tegyen róla.
 EMIL: Ó, tessék, tegyen róla!
 EMMA: Nem akarom elsőnek kinyitni az ajtót, nehogy valaki kívülről felfedezze lelkiállapotodat.
 EMIL: Jól van. Változatot cserélünk. *(Gyorsan el.)*
 EMMA: Oh, egyszerre az én gyomromban is valami galoppozni kezdett. Nem kellett volna annyira az almára gondolnom. Úgy látszik, hogy ettől a gondolattól elrontottam a gyomrom. És ez éppen egy ilyen döntő pillanatban történik velem, amikor végleg elhatároztam, hogy megteszem a lépést, amelyre teljes ötvenkét éven át készülődtem. Már eddig vagyok azzal a kivágott lipicával. *(Kiabál.)* Emil! Emil!
 EMIL: *(kezében almával belép)* Parancsoljon. Ez az ön számára van, kegyelmes asszonyom.
 EMMA: *(meglepetten)* Alma?!
 EMIL: Neked, Emmuska!
 EMMA: Műanyagból van?
 EMIL: Valódi, igazi, legalmább alma.
 EMMA: Honnan van, Emil?
 EMIL: A szalmazsák alatt őriztem a nehéz napokra.
 EMMA: Szóval most azok vannak soron?
 EMIL: *(a barométerre néz)* Az időjárás-jelentés szerint a helyzet egy cseppet sem rózsás. Minden pillanatban megdöröghet az ég.
 EMMA: Ezért kaptam gyomorgörcsöket?
 EMIL: Szimulálsz. Betegszabadságra akarsz menni a legsorsdöntőbb pillanatokban.
 EMMA: Ha így van, maradok a hadállásban.
 EMIL: Végre az igazi szó Jeanne d'Arc szájából! Tessék, foglalja el a helyét.
 EMMA: Én erről a kofferról nem kelek fel.
 EMIL: Szóval?
 EMMA: A lovasság. Vágtat. A gyomromban...
 EMIL: Ez azt jelenti, hogy roham lesz. Ezt meg kell ünnepelni. Ezt meg kell ünnepelni. *(Körülszalad a szobában.)* Harsonák, díszsortüzek! Az orléans-i szűz újjáéled! Zenét! Rezesbandát adjatok! Harsonákat! *(Kirohan. Zongoraszó hallatszik. Emma megpróbál felállni a kofferról, de gyomrát fogva ülve marad. Emil hirtelen belép, kezében egy papírlappal.)* Emma, távirat. Expressz távirat.
 EMMA: *(nyugodtan)* Biztos megérkezett az áthelyezésem a másik egységbe.
 EMIL: Nem. Andri küldte.
 EMMA: Andri? Ki az?
 EMIL: Emma, Emma... A fiunk. A tied és az enyém...
 EMMA: *(nyugodtan)* Emil, ennél kompótot?
 EMIL: Ugyan, hallgass ide, kérlek! *(Felolvassa.)* „Mindannyian az esti vonattal érkezünk. A nagyapának és nagyanyának boldog új élet!”
 EMMA és EMIL: *(együtt)* Boldog új élet?!
 EMIL: *(olvassa)* Boldog új élet... *(Összerezzén.)* Várj csak, várj, várj... *(A falnaptárhoz lép.)* Emma, Emmuska, hisz ma decem-

ber utolsó napja van. Harmincegyediké. Ma Szilveszter van, és mi nem is néztük meg a naptárt.

EMMA: *(nyugodtan)* Ez az a te biztonságos iránypontod.

EMIL: Elnéztem egy figurát, Emmuska. Elnéztem, de jobb pozícióba kerültem. Erősítés érkezik nekünk ehhez a történelmi változathoz. Fel kell gyűmni az ingujjat, rendbe kell hozni ezt a gyakorlatot, mert az új erők hamarosan megérkeznek. Nem hagyjuk magunkat. Tudtam: a vér nem válik vízzé! Az apáról nem lehet megfélelkezni. *(Leveszi a kardot.)* Bekövetkezett a sorsdöntő pillanat. Mindenki a helyére. A mattvonalra! Vigyázz! *(Emma továbbra is nyugodtan ül a kofferon, és meg sem mozdul.)* Vigyázz! A zászlónk ismét lobogni fog!

EMMA: *(megpróbál felállni a kofferral, de mégis ülve marad)* Az enyém estig félárbócon marad.

(Befejezése következő számunkban)

Hornyik György fordítása

Gyura Papharhaji (1936), költő, a jugoszláviai ruszin irodalom jelentős képviselője. A Svetloszc c. irodalmi folyóirat főszerkesztője. Verskötetei: *Itt, a szívem mellett*, 1968, *Ólom, cseresznyevirág*, 1974. Esszéi, tanulmányai szintén értékesek. E számunkban közölt színműve díjat nyert az 1973. évi ruszin drámapályázaton.